

SAĞLIK TEKNİKERİ ADAYLARININ KÜLTÜREL FARKINDALIK VE YABANCI DÜŞMANLIĞI DÜZEYLERİ: MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ

Öğr. Gör. Sümeyye AKÇOBAN

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Kırıkhan Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü
sumeyyea2016@gmail.com, Hatay/Türkiye, 0000-0002-7533-8140

Dr. Öğr. Üyesi Turan ŞAHMARAN

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Kırıkhan Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
tsahmaran@gmail.com, Hatay/Türkiye, 0000-0003-3708-6162

Öz

Araştırmanın amacı, bir meslek yüksekokulunun sağlık programlarında öğrenim gören sağlık teknikeri adayı öğrencilerin kültürel farkındalık ve yabancı düşmanlığı düzeylerini incelemektir. Tanımlayıcı nitelikteki araştırmanın evrenini meslek yüksekokulunda sağlık programlarına kayıtlı tüm öğrenciler oluşturdu (n=180). Örneklem seçimine gidilmeden programlarda aktif öğrenim gören (n=155) öğrenci ile araştırma tamamlandı. Veri toplama aracı olarak "Sağlık Teknikeri Adayı Tanıtıcı Bilgi Formu", "Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği" ve "Yabancı Düşmanlığı Ölçeği" kullanıldı. Verilerin analizi bir istatistik programında değerlendirilerek, betimsel istatistikler, Bağımsız-t Testi ve One Way ANOVA testi kullanıldı. Öğrencilerin kültürel farkındalık düzeyleri 20.64±6.55 orta düzeyde, yabancı düşmanlığı düzeyleri 51.86±12.73/yüksek düzeyde bulundu. Araştırmada farklı kültürden insanlarla bir arada bulunmaktan hoşlanan öğrenciler ile kültürel farkındalık ölçeği arasında anlamlı ilişki olduğu saptandı (p<0.05). Öğrenim gördüğü şehirde; göçmenlerin/mültecilerin varlığından ve onlara sağlık bakım/hizmet vermekten rahatsız olmayan öğrenciler ile yabancı düşmanlığı ölçek puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulundu (p<0.05). Öğrencilerin kültürel farkındalık düzeyleri ve yabancı düşmanlığı arasındaki ilişkinin korelasyon analizi ile değerlendirildiği araştırmada negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulundu (r=-0.025; p=0.002). Sonuç olarak; sağlık teknikeri adaylarının kültürel farkındalığının orta düzeyde ve yabancı düşmanlığı algılarının yüksek düzeyde olduğu belirlendi.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Farkındalık, Yabancı Düşmanlığı, Sağlık Teknikeri, Meslek Yüksekokulu

CULTURAL AWARENESS AND XENOPHOBIA LEVELS OF HEALTH TECHNICIAN CANDIDATES: EXAMPLE OF VOCATIONAL SCHOOL

Abstract

The aim of the study was to examine the cultural awareness and xenophobia levels of health technician candidates studying in the health programs of a vocational school. The universe of the descriptive study consisted of all students enrolled in health programs in vocational schools (n=180). The research was completed with students (n=155) who were actively studying in the programs without making a sample selection. "Health Technician Candidate Information Form", "Intercultural Awareness Scale" and "Xenophobia Scale" were used as data collection tools. The analysis of the data was evaluated in a statistical program, and descriptive statistics, Independent-t Test and One Way ANOVA test were used. The students' cultural awareness levels were found to be 20.64±6.55 moderate levels, and their xenophobia levels were 51.86±12.73/high. In the study, it was determined that there was a significant relationship between the students who like to be together with people from different cultures and the cultural awareness scale (p<0.05). In the city where he studied; A significant correlation was found between the students who are not disturbed by the presence of immigrants/refugees and providing health care/service to them and the xenophobia scale mean score (p<0.05). In the study in which the relationship between students' cultural awareness levels and xenophobia was evaluated by correlation analysis, a negative and significant relationship was found (r=-0.025; p=0.002). As a result; It was determined that the cultural awareness of the health technician candidates was at a medium level and their xenophobia perception was at a high level.

Keywords: Cultural Awareness, Xenophobia, Health Technician, Vocational School

1. GİRİŞ

Kültür, toplumların millet olarak ifade edilebilmesi için mecburi olan, toplum tarafından tarihsel süre içerisinde elde edilen ve nesilden nesile aktarılan genel anlamda kabul görmüş somut/soyut değerler bütünüdür (7). Her toplumun kendine özgü kültürel anlayışı vardır. Ekonomik ve sosyal kaygılar, eğitim gibi faktörler göç vasıtasıyla kültürler arası etkileşimi meydana getirmektedir. Oluşan bu kültürel etkileşim olumlu katkıların yanı sıra bazı olumsuz durumları da beraberinde getirmektedir. Son yıllarda özellikle savaş gibi çok sayıda insanın kendi ülkesinden farklı kültürdeki ülkelere göç etmesi bir takım kültürel çatışmalara sebep olmaktadır (1,26).

Kültürel çatışmalar ile kültürel farklılıklar göç eden ve göç alan her iki toplumun tüm alanlarını etkilemektedir. Bunlardan biri de sağlık alanıdır. Sağlık hizmeti almaya çalışan göç eden birey ve sağlık hizmeti vermeye çalışan yerli sağlık profesyonelleri birtakım problemlerle karşılaşmaktadırlar (23). Dil sorunu gibi iletişimi zorlaştıran engeller başta gelen problemlerdendir. Aynı dili konuşamayan bireyin muayene olduğu sağlık kurumunda şikayetini anlatamamasından dolayı etkili tedavi olması ve yeterli sağlık bakım hizmeti alması beklenemez. İletişim kaynaklı sağlık hizmeti sunum aksaklıkları hem bakım veren hem de bakım alan insanlar tarafından memnuniyetsizliklere de neden olabilmektedir. Dolayısıyla kültürel sirkülasyonda ve geniş kültürel göç alan toplumlarda sağlık alanında kültürel iletişimin önemi artmaktadır (20).

Sağlık alanında kültürel iletişim oluşturulurken; sağlık profesyonellerinin öncelikli olarak sağlık hizmeti vereceği farklı kültürden bireylere karşı empati yapmalıdır. Empati yapmaları için ise temelde kültürel öğelerin ve farklı kültürden bireylerin olabileceği, onların da sağlık gereksinimlerinin olabileceği noktasında bilincin olması gerekmektedir (3). Sağlık alanında kültürel farkındalık; farklı toplumlarda farklı kültürde insanların sağlık bakım hizmeti alabileceğini düşünmek ve ön yargılı olmadan gerekli sağlık hizmetinin sunulması olarak tanımlanmaktadır. Sağlık profesyonelleri öğrenimleri süresince kültürel farkındalık ve yabancı karşıtlığının olumsuz etkileri gibi sağlık hizmetinde gittikçe önem kazanan konularda eğitilmelidir (10,27).

Yabancı karşıtlığı; farklı kültürden insanlara saygı duymama ve onların varlığını kabul etmeme durumudur. Sağlık profesyonelleri her koşulda bu olumsuz durumları göz ardı ederek ve insanı kendine özgü bir birey olarak kabul edip sağlık hizmetini sunmaya devam etmelidir (21).

Ülkemizde savaş dalgasının etkisiyle yabancı mültecilerin ağırlıklı olarak yaşadığı bazı Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu illerinde farklı kültürden bu insanlar sağlık hizmeti almak için sağlık kurumlarına başvurumaktadırlar. Dolayısıyla sağlık profesyonellerinin olumlu empatik yaklaşımı, kültürlere saygılı olması ve farklı kültürden insanların sağlık hizmeti alabileceğini kabul etmesi önem taşımaktadır (2). Toplumumuzda hemşireler ve sağlık teknikerleri üzerinde yapılan çalışmalarda, kültürel farkındalığın artması için öncelikle kültürel farkındalık eğitimlerinin verilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Sağlık teknikeri adayları da geleceğin sağlık profesyoneli olarak topluma hizmet verecektir. Çalıştıkları sağlık kurumlarında farklı kültürden insanlarla karşılaşacak bu bireylerin ön yargısız şekilde sağlık bakımlarını sürdüreceklerdir. Bu bağlamda sağlık teknikeri adaylarının kültürel farkındalık ve yabancı düşmanlığının olumsuz etkileri gibi küresel bir konuda eğitilmesi, duyarlı olması sağlanmalıdır (29).

Çalışmanın yapıldığı meslek yüksekokulu Türkiye'nin güney ilinde bulunan ve savaş nedeniyle yoğun göç alan bir şehirdir. Göç eden bireylerde sağlık hizmetlerinden ağırlıklı olarak faydalanmakta ve sağlık kurumlarına başvurumaktadırlar. Bu bağlamda çalışma Meslek yüksekokulunda öğrenim gören; sağlık profesyoneli olacak sağlık teknikeri öğrencilerinin kültürel farkındalık ve yabancı düşmanlığı düzeylerini incelemek amacıyla planlandı.

2. GEREÇ ve YÖNTEM

2.1. Araştırma Soruları

Sağlık teknikeri adaylarının kültürel farkındalık düzeyleri nedir?

Sağlık teknikeri adaylarının yabancı düşmanlığı düzeyleri nedir?

Kültürel farkındalık, yabancı düşmanlığı düzeyleri ile sosyo-demografik özellikler arasında ilişki bulunmakta mıdır?

2.2. Araştırmanın Tipi Yeri ve Zamanı

Bu araştırma 01.07. 2022- 12.07.2022 tarihleri arasında Türkiye'nin güney ilinde bulunan bir meslek yüksekokulunun sağlık alanında eğitim gören ön lisans öğrencilerinin oluşturduğu tanımlayıcı tipte bir araştırmadır.

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye'nin güney ilinde bulunan bir meslek yüksekokulunun sağlık alanına kayıtlı son sınıfa geçen tüm ön lisans öğrencileri (n=180) oluşturdu. Araştırmada likert tipi ölçeklerde madde sayısının 5-10 katı örneklem büyüklüğü seçilmesi ön görüşü ile yola çıkılarak, 11 maddelik ölçek için örneklem büyüklüğü toplamda 110 olarak belirlendi (6). Ancak 25 öğrencinin programa kayıtlı olup, öğrenimine devam etmemesi sebebiyle aktif öğrenim gören 155 öğrenci ile araştırma tamamlandı.

2.4. Verilerin Toplanması

01.07.2022-12.07.2022 tarihleri arasında araştırmanın amacı anlatılarak araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere elektronik ortamda (Google Formlar) hazırlanan veri toplama formlarının linki gönderilerek elektronik ortamda toplandı. Öğrenci temsilcileri ve öğrenci grupları vasıtasıyla öğrencilere link sosyal medya iletişim gruplarından ulaştırıldı. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler elektronik ortamda hazırlanan formun başındaki onam formunu okuyup, çalışmaya katılmaya gönüllü olduğunu kabul eden seçeneği işaretleyerek, süre sınırı olmadan araştırma sorularını cevapladılar.

2.5. Veri Toplama Araçları

Veri toplama formu üç bölümden oluşmaktadır. Veri toplama formunun ilk bölümünde "Sağlık Teknikeri Adayı Tanıtıcı Bilgi Formu", ikinci bölümünde "Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği" üçüncü bölümde ise "Yabancı Düşmanlığı Ölçeği" yer almaktadır.

2.5.1. Sağlık Teknikeri Adayı Tanıtıcı Bilgi Formu

Veri toplama formunun birinci bölümü; araştırmacılar tarafından literatür taraması sonucu geliştirilen sağlık teknikeri aday öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, öğrenim gördükleri bölüm, kültürel farkındalık ve yabancı düşmanlığına yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik soruları içermektedir (2,5).

2.5.2. Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği

Rozaimie ve arkadaşları tarafından geliştirilen kültürlerarası farkındalık ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Yakar Karabuğa ve Alpar tarafından 2017 yılında yapılmıştır. Ölçek beşli likert tipi olup, üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin var olan kültürel farkındalık boyutu 1., 6., 8., ve 9., maddelerden, hissedilen kültürel farkındalık boyutu 3. ve 5. maddelerden, kültürel iletişim farkındalık boyutu 2., 4., ve 7., maddelerden oluşmaktadır. Ölçekten alınan en düşük puan 9, en yüksek puan ise 45'tir. Ölçekten alınan puanın düşük olması bireylerin kültürlerarası farkındalığa sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach's alpha katsayısı 0.73 olarak belirlenmiştir (14). Çalışmamızda ise Cronbach's alpha katsayısı 0.82 olarak hesaplanmıştır.

2.5.3. Yabancı Düşmanlığı Ölçeği

Van der Veer, Yakushko, Ommundsen ve Higler (2011) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Özmete, Yıldırım ve Duru (2018) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 11 maddeden oluşan, 6'lı likert tipi (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Biraz Katılıyorum, 5=Katılıyorum, 6=Kesinlikle Katılıyorum) derecelendirmeye sahip bir ölçme aracıdır. Ölçekte 8.madde ters olup, alınabilecek en düşük puan 11, en yüksek puan 66'dır. Ölçek puanı arttıkça yabancı düşmanlığı tutumu artmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alfa değeri 0,87 olarak hesaplanmıştır (22). Çalışmamızda ise Cronbach's alpha katsayısı 0.92 olarak bulundu.

2.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 25.0 (Statistical Package of Social Sciences) paket programında değerlendirildi. Araştırmada tanımlayıcı verilerin analizinde; sayı, yüzdelik dağılımları, ortalama, standart sapma, minimum, maksimum ve frekans tanımlayıcı istatistiksel analizler kullanıldı. Araştırma verilerinin normal dağılıma uygunluğu Shao testi kullanılarak Skewness ve Kurtosis değerleriyle hesaplandı. Ortalamaların karşılaştırılmasında normal dağılıma uyan verilerde ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında Bağımsız-t Testi ve One Way ANOVA testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık için p değeri $p < 0.05$ kabul edildi.

2.7. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için bir üniversitenin Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Tarih:30.06.2022/No:01) gerekli etik kurul onayı ve araştırmanın yapıldığı meslek yüksekokulundan yazılı kurum izni (Tarih:20/05/2022,Sayı:20/05/2022-168992) alınarak çalışmaya başlandı. Katılımcı öğrencilerin onamları elektronik anket formunun başında "çalışmaya katılmayı kabul ediyorum" seçeneği ile alındı. Araştırmaya başlamadan önce Kültürel Farkındalık Ölçeği ve Yabancı Düşmanlığı Ölçeği'nin bu araştırmada kullanılabilmesi için, Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğini yapan yazarlardan e-mail yoluyla izin alındı.

3. BULGULAR

Sağlık alanında öğrenim gören meslek yüksekokulu ön lisans öğrencilerinin yaş ortalaması 21.95 ± 4.55 yıl (18-44), %56.8'i kadın, %30.3'ü optisyenlik programı öğrencisi ve %60.6'sı Akdeniz bölgesinde yaşamaktadır. Öğrencilerin %77.4'ünün farklı kültürden arkadaşına sahip olduğu, %83.9'unun farklı kültürden hastalara sağlık bakım/hizmeti vermeyi olumlu karşıladığı, %75.5'inin öğrenim gördüğü şehirde göçmen/mültecilerden rahatsız olduğu, %74.2'sinin göçmen/mültecilere sağlık bakım/hizmeti verirken sorunla karşılaşacağını düşündüğü ve %91'inin öğrenim gördüğü şehirde göçmen/mültecilerin yeterli sağlık hizmeti aldığını düşündükleri bulundu (Tablo 1).

Tablo 1: Öğrencilerin sosyodemografik ve tamtıcı özellikleri (n=155)

Değişkenler		
Yaş(Ort \pm sd)(min-max)	21.95 \pm 4.55(18-44)	
	N	%
Cinsiyet		
Kadın	88	56.8
Erkek	67	43.2
Bölüm		
Evde hasta bakım	27	17.4
Optisyenlik	47	30.3
Eczane hizmetleri	27	17.4
Ağız-diş sağlığı	28	18.1
Diş protez teknolojisi	26	16.8

En çok yaşanılan bölge		
Akdeniz	94	60.6
Diğer bölgeler	61	39.4
Farklı ülkelerden ve/veya kültürden arkadaş varlığı		
Evet	120	77.4
Hayır	35	22.6
Farklı kültürden ve/veya kültürden insanlarla bir arada bulunmaktan hoşlanma durumu		
Evet	149	96.1
Hayır	6	3.9
Farklı kültürden hastalara sağlık bakım/hizmeti verme isteği duyma durumu		
Evet	130	83.9
Hayır	25	16.1
Öğrenim gördüğünüz şehirde göçmenlerin/mültecilerden rahatsız olma durumu		
Evet	117	75.5
Hayır	38	24.5
Öğrenim gördüğünüz şehirdeki göçmenlere/mültecilere sağlık bakımı/hizmeti vermekten rahatsız olma durumu		
Evet	54	34.8
Hayır	101	65.2
Göçmenlere/mültecilere sağlık bakım/hizmeti verirken sorunla karşılaşacağını düşünme durumu		
Evet	115	74.2
Hayır	40	25.8
Göçmen/mültecilerin ülkenizdeki sağlık kurumlarından yararlanmalarının hakları olduğunu düşünme durumu		
Evet	98	63.2
Hayır	57	36.8
Öğrenim gördüğünüz şehirde göçmen/mültecilerin yeterli sağlık hizmeti aldığını düşünme durumu		
Evet	141	91.0
Hayır	14	9.0

Öğrencilerin kültürlerarası farkındalık ve yabancı düşmanlığı ölçek puan ortalamaları incelendiğinde; Kültürlerarası farkındalık ölçeği puan ortalamasının (20.64±6.55) orta düzeyde olduğu bulundu. Ölçek alt boyutlarında ise en olumlu yanıtların Hissedilen Kültürel Farkındalık Alt Boyutu 'ndan (4.66±1.78) alındığı görüldü. Yabancı düşmanlığı puan ortalamalarının ise 51.86±12.73/yüksek düzeyde olduğu tespit edildi (Tablo 2).

Tablo 2:Öğrencilerin Kültürlerarası farkındalık ölçeği ve Yabancı Düşmanlığı Ölçeği puan ortalamalarının dağılımı (n=155)

Kültürel Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutları	Ölçeğin Min-Max değerleri	İşaretlenen Min-Max Değerler	Ort±sd
Varolan Kültürel Farkındalık Alt Boyutu	4-20	4-20	9.23±3.18
Hissedilen Kültürel Farkındalık Alt Boyutu	2-10	2-10	4.66±1.78
Kültürel İletişim Farkındalığı Alt Boyutu	3-15	3-15	6.74±2.52
Toplam Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği	9-45	9-45	20.64±6.55
Yabancı Düşmanlığı Ölçeği (Zenofobi)	Ölçeğin Min-Max değerleri	İşaretlenen Min-Max Değerler	Ort±sd
Toplam Yabancı Düşmanlığı Ölçeği	11-66	12-66	51.86±12.73

Kadın öğrencilerin Kültürler arası farkındalık düzeyinin (20.12±6.94), erkek öğrencilere göre daha olumlu ve yabancı düşmanlığı düzeylerinin (50.56±14.20) daha düşük olduğu fakat istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü (Tablo 3).

Farklı ülke veya kültürden arkadaşı olan ve bu bireylere sağlık bakım/hizmeti verme isteği duyan öğrencilerin kültürel farkındalık düzeyinin (20.35 ± 6.74) daha olumlu ve yabancı düşmanlığı düzeylerinin daha düşük (51.20 ± 13.32) olduğu fakat istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulundu ($p > 0.05$) (Tablo 3).

Farklı kültürden insanlarla bir arada bulunmaktan hoşlanan öğrencilerin kültürel farkındalık düzeyinin daha olumlu (20.44 ± 6.42) ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı ($p < 0.05$) (Tablo 3).

Öğrenim gördüğü şehirde; göçmenlerin/mültecilerin varlığından ve onlara sağlık bakım/hizmet vermekten rahatsız olmayan (20.53 ± 6.60) ayrıca göçmen/mültecilere sağlık bakım/hizmet sunmanın hakları olduğunu düşünen öğrencilerin (19.94 ± 6.49) kültürel farkındalık düzeyleri daha olumlu fakat istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken yabancı düşmanlığı düzeyleri (50.05 ± 12.49 ; 50.07 ± 12.45) daha düşük düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edildi ($p < 0.05$) (Tablo 3).

Tablo 3: Öğrencilerin bazı değişkenlere göre Kültürlerarası farkındalık ölçeği ve Yabancı Düşmanlığı Ölçeği puan ortalamaları (n=155)

Değişkenler	Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği Toplam		Yabancı Düşmanlığı Ölçeği Toplam	
	Ort ± Sd	Test p	Ort ± Sd	Test p
Cinsiyet				
Kadın	20.12±6.94	t:-1.134	50.56±14.20	t:1.107
Erkek	21.32±5.97	p:0.259	52.85±11.47	p:0.07
Bölüm				
Evde hasta bakım	21.74±8.17	F:0.875	48.70±13.46	F:1.720
Optisyenlik	21.54±6.47	p:0.480	49.31±14.68	p:0.480
Eczane hizmetleri	19.81±6.31		54.25±10.40	
Ağız-diş sağlığı	20.14±5.41		54.64±10.34	
Diş protez teknolojisi	19.23±6.19		54.26±12.73	
En çok yaşanan bölge				
Akdeniz	20.72±6.99	t:0.184	51.55±12.71	t:-0.377
Diğer bölgeler	20.52±5.86	p:0.085	52.34±12.86	p:0.707
Farklı ülkelerden ve/veya kültürden arkadaş varlığı				
Evet	20.35±6.74	t:-1.039	51.20±13.32	t:-1.205
Hayır	21.65±5.81	p:0.300	54.14±10.31	p:0.230
Farklı kültürden ve/veya kültürden insanlarla bir arada bulunmaktan hoşlanma durumu				
Evet	20.44±6.42	t:-1.932	51.83±12.60	t:-0.124
Hayır	25.66±8.28	p:0.045	52.50±16.97	p:0.901
Farklı kültürden hastalara sağlık bakım/hizmeti verme isteği duyma durumu				
Evet	20.46±6.71	t:-0.761	51.26±12.48	t:-1.330
Hayır	21.56±5.67	p:0.448	54.96±13.80	p:0.185
Öğrenim gördüğünüz şehirde göçmenlerin/mültecilerden rahatsız olma durumu				
Evet	21.13±7.23	t:-0.526	54.36±11.93	t:4.561
Hayır	20.48±6.33	p:0.600	44.15±12.16	p:0.000
Öğrenim gördüğünüz şehirdeki göçmenlere/mültecilere sağlık bakımı/hizmeti vermekten rahatsız olma durumu				
Evet	20.85±6.50	t:0.286	55.24±12.59	t:2.452
Hayır	20.53±6.60	p:0.775	50.05±12.49	p:0.001
Göçmenlere/mültecilere sağlık bakım/hizmeti verirken sorunla karşılaşacağını düşünme durumu				
Evet	20.36±6.42	t:-0.902	50.07±12.81	t:2.032
Hayır	21.45±6.91	p:0.369	48.37±11.99	p:0.040
Göçmen/mültecilerin ülkenizdeki sağlık kurumlarından yararlanmalarının hakları olduğunu düşünme durumu				
Evet	19.94±6.49	t:-1.747	50.07±12.45	t:-2.331

Hayır	21.84±6.52	p:0.083	54.94±12.73	p:0.021
Öğrenim gördüğünüz şehirde göçmen/mültecilerin yeterli sağlık hizmeti aldığını düşünme durumu				
Evet	20.68±6.51	t:0.257	52.51±12.29	t:2.047
Hayır	20.21±7.17	p:0.797	45.28±15.59	p:0.042

* t: Independent- Samples T testi ve F: One- Way Anova testleri kullanılmıştır

Araştırmaya katılan sağlık programı ön lisans öğrencilerinin kültürel farkındalık ve yabancı düşmanlığı düzeyleri korelasyon analizi kullanılarak değerlendirildi. Korelasyon analizi sonucunda öğrencilerin kültürel farkındalık düzeyleri ve yabancı düşmanlığı arasında negatif yönlü bir korelasyon bulundu ($r=-0.025$; $p=0.002$) (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin kültürlerarası farkındalık ve alt boyutları ile yabancı düşmanlığı arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon katsayıları(n=155)

KAF*	YDÖ**	
Alt Boyutlar	r	p
Var olan kültürel farkındalık	-0.025	0.53
Hissedilen kültürel farkındalık	-0.018	0.003***
Kültürel iletişim farkındalığı	-0.234	0.004***
Kültürlerarası farkındalık Toplam	-0.025	0.002***

* KAF: Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği

** YDÖ: Yabancı Düşmanlığı Ölçeği

*** Statistical significance at $p<0.05$ Spearman korelasyon analizi

4. TARTIŞMA

Sağlık profesyonelleri ve sağlık profesyoneli adaylarının farklı kültürlerin bilincinde olarak önyargısız bir şekilde sağlık bakım/hizmeti sunmaları gerekmektedir (9). Bu bağlamda araştırmamız sağlık teknikeri adayı olan ön lisans öğrencilerinin kültürel farkındalık ve yabancı düşmanlığı düzeylerini değerlendirmek amacıyla göçmen/mültecilerin ağırlıklı olarak yaşadığı ülkemizin bir güney şehrinde öğrenim gören 155 ön lisans öğrencisi ile yapıldı. Araştırma sonucumuza göre; öğrencilerin kültürlerarası farkındalık puan ortalamalarının ($20.64±6.55$) orta düzeyde olduğu bulundu (Tablo 2). Çalışma sonucumuzla benzer şekilde hemşirelerin kültürel farkındalık düzeylerini değerlendirmek amacıyla yapılan nitel bir araştırmada hemşirelerin kültürel farkındalık düzeylerinin orta seviyede olduğu ancak verilecek eğitim programları ile farkındalığın artabileceği saptanmıştır (12). Benzer diğer bir araştırmada ise; öğrencilerin kültürel farkındalık düzeyinin orta düzeyde olduğu ancak lisans eğitiminde verilen kültürel farkındalık dersi ile öğrencilerin bu konuda bilgi düzeyinin artarak kültürlerarası mesleki duyarlılıklarının geliştiği tespit edilmiştir (4). Araştırmanın yapıldığı şehrin kültürel yapısının kozmopolit olması, insanların bu yapıya uyum göstermeleri ve meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin ağırlıklı olarak çalışmanın yapıldığı coğrafyada yaşaması gibi faktörler düşünüldüğünde; kültürel farkındalık düzeyinin orta seviyede olması beklenen bir sonuçtur. Ayrıca öğrencilerin, kültürlerarası farkındalık ölçeği alt boyutunda en olumlu yanıtları hissedilen kültürel farkındalık alt boyutunda verdikleri görüldü (Tablo 2). Sağlık teknikeri ve hemşirelik bölümü öğrencileri üzerinde yapılmış olan bir araştırmada çalışma sonucumuzla paralel şekilde kültürlerarası farkındalık ölçeği alt boyutunda en olumlu yanıtların hissedilen kültürel farkındalık alt boyutunda olduğu belirlenmiştir (8). Hissedilen kültürel farkındalık alt boyutu farklı kültürlerde aile tanımı ve farklı etnik gruplara olan saygılı davranma gibi ifadeleri içermektedir. Kültürel yapımızda var olan hoşgörülü ve saygılı davranışlarda bulunma yaşantımızda etkisini göstermektedir. Bu faktörlerden kaynaklı olarak öğrencilerin hissedilen kültürel farkındalık alt boyutunda daha olumlu yanıtlar verdiği tahmin edilmektedir. Araştırmamızda öğrencilerin yabancı

düşmanlığı düzeyleri (51.86±12.73) yüksek bulundu (Tablo 2). Literatürde yapılan araştırmalarda sağlık profesyoneli adaylarının yabancı düşmanlığı düzeylerinin yüksek olduğu bildirilmiştir (11,29). Bu düşüncenin meydana gelmesinde mülteci sayısındaki artış, kalış sürelerinin uzaması, son dönemde yaşanan ekonomik ve sosyal sorunlar, mültecilerin bu sorunları derinleştirdiği fikri ve gelecek kaygısı taşıyan öğrencilerin belirsizlik içinde olması etkili olabilir (28). Sağlık profesyoneli adayı bu öğrencilerin ön yargısız bir şekilde sağlık bakım/hizmeti sunması ve oluşabilecek problemlerin önlenmesi için göçmen/mültecilere yönelik araştırmaların dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir. Araştırma sonucumuzda öğrencilerin büyük kısmı farklı kültürden göçmen/mültecilere sağlık bakım/hizmeti vermeyi olumlu karşıladığını belirtirken çoğunluğu öğrenim gördüğü şehirde göçmen/mültecilerden rahatsız olduğunu belirtti (Tablo 1). Yıldırım'ın (2019) mültecilere bakım veren sağlık bölümü öğrencileri ile yaptığı nitel araştırmasında; öğrencilerin sağlık bakımı vermeye olumlu yaklaştıklarını ancak; bakım verirken dil engeli, iletişim problemleri, kültürel farklılıklar nedeniyle meydana gelen sıkıntılardan dolayı sağlık bakımı vermede rahatsız olduklarını bulmuştur (30). Öğrenci sağlık teknikerlerinin mesleklerinin farkında olarak ayırım yapmaksızın sağlık bakım/hizmeti vermelerinin görevleri olduğunu bildikleri ancak; yaşanan bölgede mülteci/göçmen popülasyonu yoğunluğu ve mevcut coğrafi bölgenin göçmen/mültecilere karşı oluşturduğu imajın öğrencilerin düşüncelerinde etkili olduğu tahmin edilmektedir. Araştırmamızda kadın öğrencilerin kültürler arası farkındalık düzeyinin, erkek öğrencilere göre daha olumlu ve yabancı düşmanlığı düzeylerinin daha düşük olduğu fakat istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü (Tablo 3). Güngör ve ark.'nın (2021) sağlık programları ön lisans ve hemşirelik bölümü öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarında kadın öğrencilerin kültürel farkındalık düzeylerini daha olumlu ve yabancı düşmanlığı düzeylerini daha düşük bulmuşlardır (8). Çalışma sonucumuzdan farklı olarak üniversite öğrencilerinin yabancı düşmanlığı düzeylerinin araştırıldığı başka bir araştırmada ise erkek öğrencilerin yabancı düşmanlığı düzeyleri daha yüksek bulunmuştur (15). Erkeklerin yabancı düşmanlığı düzeylerinin düşük ve kültürel farkındalıklarının daha olumlu olması araştırmanın yapıldığı meslek yüksekokulundaki sağlık programı öğrencilerinin kadın öğrenci ağırlıklı olmasından kaynaklı olabileceği tahmin edilmektedir. Öğrenim gördüğü şehirde; göçmenlerin/mültecilerin varlığından ve onlara sağlık bakım/hizmeti vermekten rahatsız olmayan ayrıca göçmen/mültecilere sağlık bakım /hizmet sunmanın hakları olduğunu düşünen öğrencilerin kültürel farkındalık düzeyleri daha olumlu fakat istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken yabancı düşmanlığı düzeylerinin daha düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edildi. Kangas ve ark.'nın (2018) öğrenciler ile yaptıkları çalışmalarında sosyo kültürel düzeyi yüksek ve göçmen/mültecilerin ülkelerindeki varlığına olumsuz bakmayan öğrencilerin kültürel farkındalık düzeylerinin daha olumlu ve yabancı düşmanlığı düzeylerini daha düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bulmuşlardır (13). Literatürde yapılmış olan benzer çalışmalar araştırma sonucumuzu destekler niteliktedir (16,25). Çalışmanın yapıldığı bölgede ağırlıklı olarak Suriyeli mültecilerin yaşaması ve öğrencilerin belli kısmının mültecileri din kardeşi olarak görmelerinin (28) araştırma sonucumuzda etkili olabileceği düşünülmektedir. Araştırmaya katılan sağlık programı ön lisans öğrencilerinin kültürel farkındalık ve yabancı düşmanlığı düzeyleri korelasyon analizi kullanılarak değerlendirildi. Korelasyon analizi sonucunda öğrencilerin kültürel farkındalık düzeyleri ve yabancı düşmanlığı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir korelasyon bulundu. Araştırma sonucumuza benzer şekilde Liçen ve ark.'nın (2021) hemşirelik öğrencilerinin kültürel farkındalık düzeylerini inceledikleri araştırmalarında kültürel farkındalık düzeyleri yüksek olan öğrencilerin göçmen/mültecilere karşı daha ön yargısız ve olumlu yaklaştıklarını bulmuşlardır (18). Literatürde yapılmış olan benzer çalışmalar araştırma sonucumuzu desteklemektedir (17,19,24). Kültürel farkındalık konusunda olumlu yaklaşım göçmen/mültecilere karşı olumsuz duyguları da azaltacaktır. Dolayısıyla araştırma sonucumuz bu çıkarımı desteklemektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, göçmen/mültecilerin ağırlıklı olarak yaşadığı şehirde öğrenim gören sağlık programları ön lisans öğrencilerinin kültürel farkındalık düzeylerinin orta seviyede ve yabancı

düşmanlığı düzeylerinin yüksek seviyede olduğu belirlendi. Sağlık teknikeri olarak eğitim sonrası topluma hizmet verecek olan bu öğrenciler farklı kültürden insanlara sağlık bakım/hizmeti sunacaktır. Dolayısıyla sağlık bakım/hizmeti sunarken her bireyi kendine özgü olarak değerlendirip ön yargısız bir şekilde görevini yerine getirmelidirler. Sağlık hizmeti alan her bireyin sağlığını profesyonelce değerlendirerek olumsuz düşüncelerinden uzaklaşması gerekmektedir. Bunlardan yola çıkarak; sağlık programlarındaki tüm öğrencilere kültürel farkındalık, kültürel sağlık bakımı ve yabancı düşmanlığı algısını azaltacak uygulamalar ile teorik bilgilerin ders olarak verilmesi önerilebilir.

Çıkar çatışması: Çalışma çıkar çatışması içermemektedir.

Finansal destek: Çalışma için finansal destek talebinde bulunulmamıştır.

KAYNAKÇA

1. Bhopal, R. S. (2020). COVID-19: Immense necessity and challenges in meeting the needs of minorities, especially asylum seekers and undocumented migrants. *Public Health*, 182, 161. <https://doi.org/10.1016/J.PUHE.2020.04.010>
2. Bulduk, S., Usta, E., & Dinçer, Y. (2017). Kültürlerarası Duyarlılık ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Bir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Örneği. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 73–77. <https://dergipark.org.tr/en/pub/duzcesbed/issue/31475/340507>
3. Capasso, R., Zurlo, M. C., & Smith, A. P. (2018). Ethnicity, work-related stress and subjective reports of health by migrant workers: A multi-dimensional model. *Ethnicity and Health*, 23(2), 174–193. <https://doi.org/10.1080/13557858.2016.1258041>
4. Ceylantekin, Y., & Öcalan, D. (2016). Hemşirelik Öğrencilerinin Kültürel Farkındalığı ve Kültürlerarası Hemşirelik Dersine Yönelik Düşünceleri. *Gümüshane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(4), 45–53.
5. Delibaş, L., Dürmüş, G., Bilir, İ., Ekren, A., & Çelikli, S. (2020). Sağlık Programlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Kültürlerarası Duyarlılık ve Etnik Merkezilik Düzeyleri. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(1), 1–14. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.700285>
6. Gerçek, M. (2018). Yöneticiler İçin Psikolojik Sözleşme Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme, Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(4), 193–212. <https://doi.org/10.18037/AUSBD.552712>
7. Gök, T. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Kültürel Miras Farkındalığını Değerlendirmede Önem-Performans Analizinin (ÖPA) Kullanımı. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 325–341. <https://doi.org/10.37847/tdtad.838415>
8. Gungor, S., Tosun, B., & Prosen, M. (2021). The relationship between intercultural effectiveness and intercultural awareness and xenophobia among undergraduate nursing and vocational schools of health services students: A descriptive study. *Nurse Education Today*, 107, 105104. <https://doi.org/10.1016/J.NEDT.2021.105104>
9. Jongen, C., McCalman, J., & Bainbridge, R. (2018). Health workforce cultural competency interventions: A systematic scoping review. *BMC Health Services Research*, 18(1), 1–15. <https://doi.org/10.1186/S12913-018-3001-5/TABLES/5>
10. Jongen, C., McCalman, J., Bainbridge, R., & Clifford, A. (2018). Cultural competence strengths, weaknesses and future directions. *SpringerBriefs in Public Health*, 9789811052927, 115–125. https://doi.org/10.1007/978-981-10-5293-4_8/COVER
11. Kahraman, A., Çataloluk, A., & Alparslan, Ö. (2021). Determining The Relationship Between Conscientious Intelligence And Traits And Their Xenophobia Towards Refugees Of The Midwifery Students. *International Scientific and Vocational Studies Journal*, 5(2), 135–143. <https://doi.org/10.47897/BILMES.986237>
12. Kaihlanen, A. M., Hietapakka, L., & Heponiemi, T. (2019). Increasing cultural awareness: Qualitative study of nurses' perceptions about cultural competence training. *BMC Nursing*, 18(1), 1–9. <https://doi.org/10.1186/S12912-019-0363-X/TABLES/2>
13. Kangas-Niemi, A., Manninen, K., & Mattsson, J. (2018). Facilitating affective elements in learning - In a palliative care context. *Nurse Education in Practice*, 33, 148–153. <https://doi.org/10.1016/J.NEPR.2018.09.007>
14. Karabuğa Yakar, H., & Alpar, Ş. E. (2017). Kültürlerarası farkındalık ve kültürlerarası etkililik ölçeklerinin güvenilirlik ve geçerliğinin belirlenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 14(3), 2748–2761. <https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4885>

15. Karataş, Z., & Güzel, B. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Yabancı Düşmanlığıyla İlgili Tutumlarının İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), 500–523. <https://doi.org/10.33417/TSH.641947>
16. Kumar, R., Seay, N., (2011). Shades of white: Identity status, stereotypes, prejudice, and xenophobia. *Taylor & Francis*, 47(4), 347–378. <https://doi.org/10.1080/00131946.2011.587922>
17. Kuru, A. N. (2021). Cultural sensitivity and attitudes towards refugees of Turkish nursing students: A cross sectional descriptive study. *International Journal of Intercultural Relations*, 80, 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2020.10.011>
18. Ličen, S., Karnjuš, I., (2021). Measuring cultural awareness among Slovene nursing student: A cross-sectional study. *Journals.Sagepub.Com*, 32(1), 77–85. <https://doi.org/10.1177/1043659620941585>
19. Liu, W., Stone, T. E., & McMaster, R. (2018). Increasing undergraduate nursing students' cultural competence: an evaluation study. *Global Health Research and Policy*, 3(1), 1–10. <https://doi.org/10.1186/S41256-018-0062-2/TABLES/4>
20. Mangrio, E., & Sjögren Forss, K. (2017). Refugees' experiences of healthcare in the host country: a scoping review. *BMC Health Services Research*, 17(1), 814. <https://doi.org/10.1186/S12913-017-2731-0>
21. Markey, K., & Zhang, Y. (2020). Demystifying, recognising and combating racism during the pandemic. *British Journal of Nursing*, 29(21), 1266–1270. <https://doi.org/10.12968/BJON.2020.29.21.1266>
22. Özmete, E., Yildirim, H., & Duru, S. (2018). Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40/2), 191–209. <https://doi.org/https://doi.org/10.21560/spcd.v18i39974.451063>
23. Pavli, A., & Maltezou, H. (2017). Health problems of newly arrived migrants and refugees in Europe. *Journal of Travel Medicine*, 24(4). <https://doi.org/10.1093/JTM/TAX016>
24. Prosen, M. (2015). Introducing transcultural nursing education: Implementation of transcultural nursing in the postgraduate nursing curriculum. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 174, 149–155. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.640>
25. Saçan, S., Cizdan, G., & Derya Tabak, H. (2017). Aydın Halkının Suriyeli Göçmenlere Yönelik Bakış Açısının İncelenmesi. *Adnan Menderes University The Journal of Health Sciences Faculty*, 1(1), 28–38.
26. Shepherd, S. M. (2019). Cultural awareness workshops: Limitations and practical consequences. *BMC Medical Education*, 19(1), 1–10. <https://doi.org/10.1186/S12909-018-1450-5/PEER-REVIEW>
27. Shepherd, S. M., Willis-Esqueda, C., Newton, D., Sivasubramaniam, D., & Paradies, Y. (2019). The challenge of cultural competence in the workplace: Perspectives of healthcare providers. *BMC Health Services Research*, 19(1), 1–11. <https://doi.org/10.1186/S12913-019-3959-7/TABLES/2>
28. Tosun, B., & Sinan, Ö. (2020). Knowledge, attitudes and prejudices of nursing students about the provision of transcultural nursing care to refugees: A comparative descriptive study. *Nurse Education Today*, 85, 104294. <https://doi.org/10.1016/J.NEDT.2019.104294>
29. Yekeler Kahraman, B., & Şahin, M. (2021). Göçmenlerin Ülkemizdeki Sağlık Yüküne Etkisi ve Göçmenlere Bakış Açısı: Sağlık Personeli Aday Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 98–104. <https://doi.org/10.37989/GUMUSSAGBIL.818662>
30. Yıldırım, G. J. (2019). Suriyeli Mültecilere bakım veren hemşire öğrencilerin deneyimleri: Olgubilim Çalışması. *Journal of Continuing Medical Education*, 28(4), 263–271. <https://doi.org/10.17942/STED.468021>

